

OPEN DIALOG FOUNDATION

Open Dialog Foundation, 11a Szucha Avenue, office 21, 00-580 Warsaw, Poland

Tel. + (48) 22 307 11 22

www.odfoundation.eu

2.07.2014

Володимир Панченко, Крістіна Аврамченко

Чому Україна втрачає російські ринки?

Підписання економічної частини Угоди про асоціацію між Україною і ЄС може означати поновлення торговельних воєн з Росією. 18.06.2014 В. Путін заявив, що у цьому випадку буде неможливо зберегти нульові ставки ввізних мит на українські товари.¹

Проте, незалежно від того, продовжуватимуться торгові війни з Росією чи ні, Україна поступово втрачатиме цей ринок через політику імпортозаміщення, що діє в Росії ще з 1998 року. Тож підприємствам потрібно вже зараз виробляти продукцію згідно з міжнародними/європейськими стандартами (якщо такого ще не відбувалося до цього) і переорієнтувати ринки збуту.

В 2008 році Урядом Росії було прийнято концепцію довгострокового соціально-економічного розвитку Російської Федерації на період до 2020 року, у якій передбачається реалізація програм імпортозаміщення в багатьох галузях російської економіки, як високотехнологічних (авіаційна, суднобудівна, ракетно-космічна промисловості, автомобілебудування, тощо), так і середньо-технологічних (легка, харчова, деревообробна, хімічна промисловості, виробництво будівельних матеріалів, кольорова металургія і т.д.)². Для підтримки імпортозаміщуючого виробництва підприємства відповідних галузей отримують низку преференцій, серед яких – субсидування частини процентних ставок за залученими кредитами, інвестиційні податкові кредити, антидемпінговий захист, а також зняття надмірних адміністративних бар'єрів, що заважають розвитку.

В березні 2014 року прем'єр-міністр Д. Медведєв зазначив, що імпортозаміщення є одним із пріоритетів для Росії.³ А в травні 2014 року голова Міністерства промисловості і торгівлі РФ Денис Мантуров заявив, що одним із контрзаходів через санкції західних країн у зв'язку з подіями в Україні стане прискорення імпортозаміщення. Росія шукатиме альтернативних поставників в країнах ЄврАзЕС.⁴

За даними Державної служби статистики України, у першому кварталі 2014 року обсяг експорту до РФ скоротився на 24,4 % порівняно з відповідним періодом минулого року і становив 2721,89 млн. дол. США. Імпорт товарів з РФ, в свою чергу, зменшився на 26 % порівняно з 1 кварталом 2013 року і становив 4016,37 млн. дол. США. На зменшення експорту до РФ на 966,8 млн. дол. США порівняно з I кварталом 2013 р. суттєво вплинуло зниження поставок чорних

¹ <http://www.pravda-tv.ru/2014/06/19/65317>

² Див. стор 102-124 «Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года»

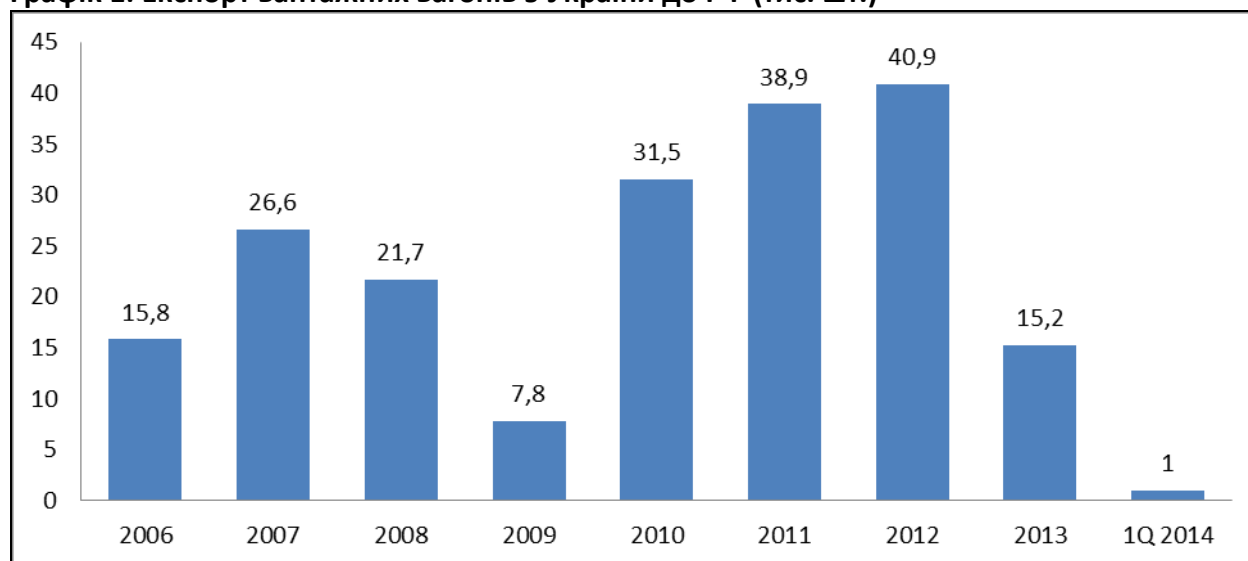
³ <http://ria.ru/economy/20140325/1001014233.html>

⁴ <http://www.vedomosti.ru/politics/news/26126661/kyev-zaderzhivaet-postavki-oborudovaniya-dlya-oboronoj>

металів – на 201137 тис. дол. США (на 37,9 %), виробів з чорних металів – на 35388,7 тис. дол. США (на 31,6 %) та залізничних локомотивів – на 296732,62 тис. дол. США (на 58,7 %).⁵

Розглянемо політику імпортозаміщення РФ та її вплив на українських виробників на прикладі вагонобудування. Якщо поглянути на експортні поставки вантажних вагонів з України до Росії, то можна побачити, що після кризового 2009 року поставки збільшувалися, а от в 2013 скоротилися більше ніж в 2,5 рази. За перший квартал 2014 року експорт цієї продукції з України до РФ становив 1058 шт., що майже в 5 разів менше, ніж в першому кварталі 2013 року (обсяги експорту у січні-березні 2013 року – 5046 шт.).

Графік 1: Експорт вантажних вагонів з України до РФ (тис. шт.)

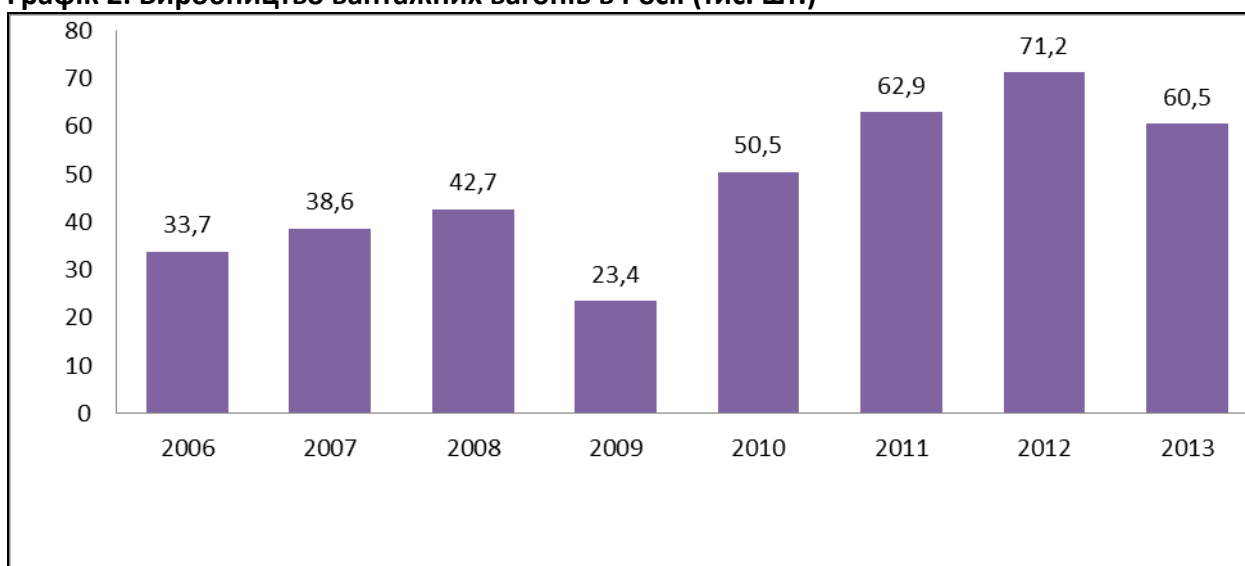

Джерело: Державна служба статистики України

Ще з середини 2012 року в Росії активно обговорювалося вжиття відповідних заходів для скорочення імпорту вантажних вагонів з України, серед яких можливість введення утилізаційного збору для продукції вагонобудування (аналогічного до того, що застосовується для автомобілів) або зміна вимог по сертифікації продукції вагонобудівної галузі.

Слід відзначити, що виробництво вантажних вагонів в Росії також зменшилося у 2013 році (Графік 2). Одна з причин скорочення виробництва – затоварювання російського ринку вагонів. За даними «РЖД» в кінці 2013 року надлишок вагонів на ринку РФ складав близько 300 тис. шт. Також скорочення транспортних послуг по перевезенню вантажів залізничним транспортом в 2013 році негативно вплинуло на ринок вагонів (за даними Росстату у 2013 – зменшення на 2,8 % порівняно з 2012 роком).

⁵ За I квартал 2014р. обсяги експорту та імпорту товарів України становили відповідно 14190,2 млн.дол. США та 14240,7 млн.дол. Порівняно з відповідним періодом 2013р. експорт скоротився на 6,9%, імпорт – на 20,5%. Від’ємне сальдо порівняно з I кварталом 2013р. зменшилось і становило 50,5 млн.дол. (за I квартал 2013р. від’ємне – 2682,1 млн.дол.). Дані - Державна служба статистики України

Графік 2: Виробництво вантажних вагонів в Росії (тис. шт.)

Джерело: Росстат

Згідно із програмою розвитку промисловості Російської Федерації на 2012-2020 роки виробництво вантажних вагонів має зрости до 65 тис. шт. в 2020 році, що складатиме 82 % внутрішнього ринку. У 2013 було виготовлено 60,5 тис. шт. вантажних вагонів, що складало менше 70 % внутрішнього ринку. Отже, у фізичному обсязі плани щодо збільшення виробництва не є занадто амбітними. Проте планується збільшення частки на внутрішньому ринку (Таблиця 1). Звідси можна зробити висновок про подальше скорочення імпорту вантажних вагонів з України або взагалі припинення поставок.

Таблиця 1: План виробництва вантажних вагонів до 2020 в РФ

	Одн.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Вантажні вагони	Тис.	70	62,8	63,2	59,6	65	62,4	64	65	65
Частка на внутрішньому ринку	%	60	70	70	70	75	75	80	82	82

Джерело: Концепція довгострокового соціально-економічного розвитку Російської Федерації на період до 2020 року

Необхідно відзначити, що план 2012-2020 є продовженням попередніх планів зі збільшення обсягів виробництва вагонів в РФ, що було відомо українським вагонобудівникам в період нарощування виробництва в Україні з 1998 року. Плани Російської Федерації щодо імпортозаміщення стосуються майже усіх галузей промисловості⁶. Нижче наведено деякі приклади.

Автомобільна промисловість ⁷

⁶ <http://programs.gov.ru>

⁷ Програма «Розвиток промисловості і підвищення її конкурентоспроможності», Підпрограма 1

Передбачається захист російського автомобільного ринку від імпорту нових та старих автомобілів. Однією із цілей підпрограми «Автомобільна промисловість» є зменшення долі імпорту в грошовому виразі з 43,5 % в 2012 році до 32 % в 2015 році.

Також планується збільшити виробництво автомобільної промисловості і частку російської продукції на внутрішньому ринку в натуральному виразі до 2020 року:

Легкових автомобілів до 3150 тис. шт./рік, що складатиме 80% внутрішнього ринку (в 2011 році частка російської продукції складала 68,3%)

Легких комерційних автомобілів до 280 тис. шт./рік, 90 % внутрішнього ринку (в 2011 році - 81,2%)

Вантажних автомобілів до 280 тис. шт./рік, 85 % внутрішнього ринку (в 2011 році - 65,5 %)

Автобусів до 35 тис. шт./рік, 99 % внутрішнього ринку (в 2011 році - 69,2 %).

Окрім цього, зростання частки експорту продукції російського автомобілебудування по відношенню до 2011 року (7,7 %) в середньому до 12,5 %.

Легка промисловість⁸

За допомогою реалізації інвестиційних проектів в легкій промисловості по модернізації і створенні нових виробництв, зокрема підвищення ефективності і подальшого розвитку льонокомплексу, очікується 20 % імпортозаміщення в цій галузі. До 2020 року очікується, що частка російських товарів (одяг, трикотаж і взуття) на внутрішньому ринку становитиме 50 %.

Військово-промисловий комплекс⁹

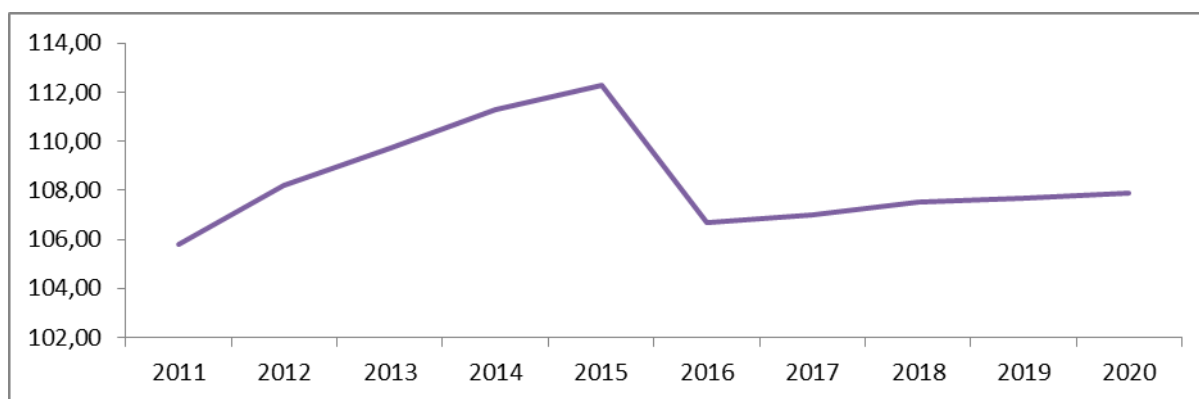
Згідно з підпрограмою «Військово-промисловий комплекс» має бути зменшено асортимент продукції ВПК і об'єми поставок імпортової комплектації за допомогою імпортозаміщення і покращення кооперації таким чином, що до 2020 року по відношенню до 2010 року:

- Зростання об'ємів промислового виробництва ВПК збільшиться в 2,88 рази;
- Зростання продуктивності праці в ВПК – в 2,91 рази;
- Зростання заробітної плати працівників організацій ВПК – в 2,87 рази.

Графік 3. Індекс промислового виробництва в ВПК, до попереднього року (%)

⁸ Програма «Розвиток промисловості і підвищення її конкурентоспроможності», Підпрограма 4

⁹ Програма «Розвиток промисловості і підвищення її конкурентоспроможності», Підпрограма 5, відкрита інформація

Джерело: <http://programs.gov.ru>

Транспортне машинобудування¹⁰

Однією із цілей підпрограми «Транспортне машинобудування» є повне забезпечення внутрішнього попиту на залізничну техніку і збільшення експорту цієї продукції в декілька разів.

Таблиця 2: Прогноз виробництва продукції транспортного машино будівництва до 2020 року

	Одн.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Транспортне машинобудування	Млн. руб.*	223 996	226 870	229 785	232 860	253 970	274 920	302 070	332 370	360 090

*в цінах 2012 року

Джерело: Концепція довгострокового соціально-економічного розвитку Російської Федерації на період до 2020 року

Металургія¹¹

Серед інших цілей підпрограми «Металургія» передбачається нарощування експорту і збільшення частки російської металопродукції на внутрішньому ринку. Передбачається скорочення частки імпорту у внутрішньому споживанні готового прокату чорних металів в 1,5 рази до 2020 року.

Отже, можна зробити висновок про те, що українські підприємці не бачили чи не хотіли бачити перспективи втрати російського ринку попри всім відомі плани Російської Федерації з імпортозаміщення і відповідно не вживали ніяких заходів, щоб диверсифікувати ринки збуту. На сьогодні існує лише один шлях: Україна має максимально використовувати можливості, надані Угодою про асоціацію з ЄС, нарощувати поставки української продукції в інші країни світу і зменшувати залежність від російського ринку. Така шокова терапія втрати ринків збуту в Росії може бути на користь українській економіці. У короткостроковій перспективі для деяких галузей може бути складно переорієнтуватися, проте у довгостроковій перспективі, коли болісний процес трансформації закінчиться, буде значно легше, оскільки наші виробники не залежатимуть від одного дуже примхливого покупця.

¹⁰ Програма «Розвиток промисловості і підвищення її конкурентоспроможності», Підпрограма 6

¹¹ Програма «Розвиток промисловості і підвищення її конкурентоспроможності», Підпрограма 7